

haja, kakor in kar še dandanes večina domačih sadje-rejcev-samoukov misli, nego ona je edino-le izloček ali iztrebek drevesnega živeža, kojega listje na svoje površje spravi in se vsled hladnega vremena ob takem momentu tač klebljivo sésede in zgosti, vsled česar potem tudi to — listje namreč — v svojem normalnem delovanju in razvoju močno trpi, ter je ob enem tudi v prebavljanji drevesnega živeža moteno in zadrževano. Ta klebljiva in sladka snov privabi na drevesno listje v posledici navadno tudi celo množico listnih uši in mravljincev, katerih prve (uši namreč) drevesu veliko škode prizadevajo in napravljajo. Gorek in stanovitni dež opere navadno raz drevesno listje, ako o pravem času sledi, zopet to „medeno roso“ popolno in obvaruje sadno drevo pred sicer neizogibno-škodljivimi nasledki, Domači sadjerejec more to nadlogo tudi sam od posameznih visokodebelnatih dreves s tem odvrniti, da jim vejino krono z čisto vodo dobro obrizgljá in oškropi. To opravilo se pa na mnogobrojnem sadnem drevju skoraj da nikakor izvesti in izpeljati ne dá in tudi ne more.

Na listji in mladikah od „medene rose“ napadenih razvije se v posledici nek moki podoben prevleček, kar pa nič družega ni, nego razvoj neke glivice, katera se je bila na takih mestih nasedla in nabrala. Nastop in razvoj te glivice odvisen je deloma od vremena, osobito bolj vlažnega in toplega, katero je njenemu pomnoževanju jako ugodno, deloma pa tudi od položaja, v katerem se dotično sadno drevo in deli njegovi tako nahajajo, da je provspevanju te glivice posebno ugoden.

„Bela ali siva rosa“ (deževna rija ali smod) je potem takem za sadno drevje ravno tako, kot je mahovje in lišaji, prava zajedalka (šmarocarica), kar pa na tem mestu le zarad tega omenjamo, ker njeni nastop in razvoj deloma navadno od njej ugodnega vremena zavisi.

Poganjki in drevesno listje, kar bilo je od bele ali sive rose napadenega, polagoma zamre in se slednjič popolno vsuši. Mlado sadno drevjiče za to nadlogo veliko več trpi, nego stareje in odraščeno. Trosi te glivice (bele ali sive rose) nahajajo se v zraku, kateri jih ravno tako kot trosi drugih brezbrojnih glivic na vse strani in vetrove razširja. Ta glivica ima pa to posebno in čudno svojstvo, da le na posameznih poganjkih eno-istega sadnega drevja dobi za razvoj svoj potrebnih pogojev, na kojih (poganjkih) se potem učvrsti in pomnožuje med tem, ko drugi poleg teh se nahajajoči poganjki tudi potem, ako se je na-nje tros umetnim potom prenesel, neotrovani in zdravi ostanejo.

Bolj slabotni in zavoljo pomanjkanja potrebnega živeža v normalnem razvoju zadrževani poganjki so na sadnem drevju v največjih slučajih trosu te glive (medene ali sive rose) prava podlaga in ugodno mesto, kjer se nasede, razvija in pomnožuje. Sicer je pa vegetacijsko življenje te glivice do sedaj še premalo poznato, radi česar se tudi niso še pravi pripomočki iznajdli, s katerimi bi se mogla popolno vničiti, ali se vsaj sadno drevje pred njenimi škodljivimi napadi obvarovati.

Najboljši do sedaj znani pripomoček, sadno drevje pred slabimi nasledki te nadloge obvarovati je, da se napadene mladike odrežejo in raz drevesa odstranijo, ter da se pozneje (o svojem času) tako sadno drevo v svojem zunanjem vejevju močno skrajša ali obreže, vsled česar potem novih krepkih in močnih poganjkov nastavi in razvije.

Poskušalo se je to glivico na sadnem drevju sem in tja tudi s tem vničiti, da so se napadeni deli njegovi najprej z vodo poškopili in oprali, potem pa s žveplnim cvetom (prahom) potrosili, kar se pa ni sponeslo in zaželjenega vspeha obrodilo. Po drugi strani je pa

tako postopanje v primeri s škodo, katero ta glivica na sadnem drevju napravlja, tudi prezamudno in predrago.

Po tej glivici trpi največ jabolčno sadno drevje, osobito ono finih namiznih vrst, katero bilo je v plitvo in kumrno zemljo stalno nasajeno.

(Konec prihodnjič.)

Trgovinska in obrtna zbornica

(Konec.)

VIII. Gosp. zbornični svetnik Karol Luckmann omenja poštno zvezo med Kranjem in Tržičem, ter pojasnjuje po njegovih mislih opravičene pritožbe prizadetih krogov, katerim bi se dalo odpomoči, ako bi se napravil nov poštni voz in se voznje na ta-le način določile: a) iz Tržiča naj bi odhajala pošta ob 10. uri in 15. minut dopoldne ter ob 5. uri popoldne, in v Kranj dohajala ob 12. uri opoldne oziroma ob 6. uri in 45 min. zvečer; b) iz Kranja naj bi pošta odhajala ob 8. uri in 15 min. zjutraj ter ob 1. uri popoldne, in v Tržič dohajala ob 10. uri dopoldne oziroma ob 2. uri in 45 min. popoldne.

Govornik ima te želje opravičene in predlaga: zbornica naj se v tej zadevi obrne do slav. c. kr. poštne vodstva najtoplejše priporočajoč izpolnitev omenjenih želj vdeležencev.

Predlog se je vsprejel.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

16.

Vrtovi v obče; vrtovi kitajski in peruvsanski.

Umetnost se ne briga za vsakdanjo korist, kakor nam je znano, ona pozná samo en cilj, in ta je lepota. Izdelki človeški, kateri ne težé za tem, da ugajajo človeškemu očesu, da mu dušo ublažujejo in vznášajo, ne morejo nikdar biti umetnina.

V kolu umetnosti nahajamo glasbo, graditeljstvo, kiparstvo, slikarstvo, pa tudi vrtnarstvo. Človek je od nekdanj mačehinski postopal z vrtnarstvom, smatral ga je med ostalimi vejami umetnosti kot pastorka, malokedaj je hotel priznati, da tudi vrtnarstvo more biti umetnost. Dobro vemo, da oni vrt, ki ga skrbna gospodinja blizo svoje hiše njeguje, ni nikaka umetnina. Toda, ali je vsaka hiša, ki jo je mojster postavil, tudi umetnina? Na vrtu, na katerem raste najžlahneje sadno drevje, ki napravlja senco in hlad, na vrtu, na katerem se previja vinska trta, more biti jako prijetno človeku, on more tu nahajati mnogo ugodnosti in užitka, ali vendar nikdo ne poreče, da takov vrt je umetnina. Dokler človek varuje in odlikuje take rastline, katere so mu zgolj na korist, dotle ni da bi govoril o umetnem vrtu. Če gospodinja na svojem vrtu naseje najlepših cvetlic, ona s tem pokazuje svojo nježno čut in ljubezen do lepote, ali ne stvarja nikake umetnine. Če hoče človek imeti umeten vrt, ne sme misliti na kako korist, edini cilj mu mora biti lepota. Iz takega vrta navadno človek izključuje vsako rastlino, katera bi mu koristila, samo da mu ne more kdo očitati, da je razen na lepoto še na kaj drugega mislil.

Izvor vsaki umetnosti je v lepoti, ali nazori o lepoti niso vselej in povsodi bili enaki. Po pokrajinah okolo sredozemnega morja, kjer so se v starem veku vse umetnosti najlepše razvijale in tudi razvile, imeli so o lepoti vse drugačne nazore, kakor po severnih

krajih evropskih. Na Grškem, Italijanskem, Španjskem, na južnem Francoskem, pa na iztoku v Aziji prikazovale so se umetnosti z vse drugačnim licem, kakor na Nemškem, Holandskem, Angleškem in Skandinavskem. In to ni nič čudnega. Prekrasni modri nebes, blisteča svetloba, bister in čist zrak, vse to je moralo storiti drugačen nazor o lepoti, kakor ga je storil oblačni in temačni nebes, meglen zrak in slaba svetloba. Na jugu je priroda lepa, a na severju se prikazuje lepota prirode v gostih in črnih šumah, v kamenitih pečinah in v mrzlih sneženih vrhuncih. In taka lepota se je vsadila v srce človeku, in od tod je jo on prenesel na svoje umetnine. Zaradi tega se nečemo čuditi, da se tudi vrtnarstvo ni moglo izviti temu vplivu, da je ono v Rimu in na Francoskem vse drugače se razvilo, kakor na Angleškem.

Prva klica kulture je pognala ondaj, kedar se je človek naveličal vednega klatenja po svetu, in se je naselil na pripravnem kraju, da se s pridelovanjem kulturnega rastlinja preživi. Prve kulturne rastline so bile žitarice; njim se je kmalu pridružilo sadno drevje in razne prvotne rastline.

Sadno drevje je najživeje seglo v kulturni razvoj pojedinih narodov. Sadno drevje potrebuje več let, predno vzraste in sad rodi, a ta čas ne sme biti brez pažnje človekove. Sadovnjake je moral človek ograditi z lesom, z živo mejo ali z zidom, da jih je obvaroval domače živali in zverine; in ta ograja je dala prvi pojem o osebnem lastništvu in posesti. Žitaricam ni bilo treba ograje, in zato v prastarem času ni bilo pravega lastništva na polju. Oravna zemlja je bila posest vse občine, vsega plemena, sadovnjak pa je bil onega, ki ga je zasadil in ogradil. (Konec prih.)

Politične stvari.

Adresna razprava v gosposki zbornici.

Govor grofa Belcredija.

(Konec.)

Kar je narava stvari ustanovila, tega noben paragraf postave ne bo pre naredil; paragraf postave pa tega tudi ne more zagotoviti, ker je uže po naravi sami zagotovljeno, vendar pa še tak paragraf na pomoč klicati za nemški jezik, zdi se mi ravno tako, kakor da ostanim pri podobi, katero sem prej rabil, ako bi naravni tek mogočne vode s tem hotel zavarovati, da se na bregu napis nastavi: „Teče od zahoda proti izhodu“.

Tako določilo nima družega vspeha, kakor občutljivost družih narodov dražiti, ker mislijo, da se pri stvari, samo po sebi razumljivo, za tako postavu skriva poseben sovražen namen.

Govoril sem o prevagovanji nemščine. Hočem dodati še nekaj in reči, da jezik, kateri se rabi kot sredstvo skupnega porazumovanja v jezиковi mešani državi, nima samo izrednega pomena, temveč da je tako rekoč eden pogojev obstanka te države. O tem ni nikakor dvomiti. Zato pa, odpustite mi, ako se jasno izrazim, je ravno ta prednost, katere Nemcu v Avstriji nihče vzeti ne more, po kateri je zahtevanje do nemškega prebivalstva dobro vtemeljena videti, da se drugim narodnostim dobrohotno bliža.

Kaj pa se čuje sedaj in kaj se čuje uže desetletja? Jaz družega jezika ne potrebujem, govori Nemeč, moj jezik podaja mi zadostno izobraževalno sredstvo. Kaj je sedaj, kakor sem uže sam čul, odgovor človeka druge narodnosti? Dobro, potem tudi jaz ne potrebujem nem-

ščine in si bom skušal pomagati z lastnim jezikom. Zeló nespametno, porečete. Res, ta odgovor je zeló nespameten, ker vsak omikanec v Avstriji potrebuje nemščine brezpogojno. Toda ta odgovor ni le izgovorjen, temveč je prav opravičen v določbah.

Član XIX. ima v konečnem svojem stavku nena vadno naredbo. Ta hotel se je uže tedaj, ko še duhovi nikakor niso bili tako razburjeni, kakor sedaj, načeloma hotel izogniti vsaki sili v jezиковem podučevanju. Ta član storil je naučnemu ministerstvu nemogoče, učni red v jezиковem oziru vrediti po vsakokratnih potrebah in razmerah. Nasledek tega je bil, da so se celó najbolj ustavoverne vlade prav za prav zmiraj zeló pičlo ravnale po tem članu.

Znana mi je dolga vrsta šol, v katerih se vkljub člana XIX. nemščina po zaukazu podučuje, in pri katerih se s tem pomagajo, da, ako zato preti tožba pri državni sodnji, se hitro dotični tožnik, to so stariši, otroka oprosté. Se ve da, ako se hoče s tem izgovarjati, da se je taka vpeljava storila vsled želje starišev ali občine, da to protiustavnosti ne odpravi, ker oni član se glasi: „Vsaka sila k naučenju družega jezika je izključena.“ Ne učé se pa ne občine in ne stariši, temveč otroci. Toraj ima ta določba namen, da se drugi jezik, toraj tudi nemški kot zapovedan učni predmet ne sme vpeljati.

Ta določba člana XIX. je popolnoma preziraje visoko vrednost in pomen nemščine to potisnila v vrsto deželnih jezikov. Ker tega vendar le ne bodete verjeli, da je bilo to določilo pri splošnem uvrstenji in izraženji namenjena samo za Galicijo, Dalmacijo in Istro. Še celó znano je, od kod izvira ta določba. Vsaj je bila le zato sprejeta, da se na Českem odpravi nasilna določba, po kateri se je na nemških srednjih šolah morala učiti tudi češčina in potem se je iz doslednosti po načelu enakopravnosti tudi priznalo, da se sila učenja nemščine na českich srednjih šolah odpravi. To je tedaj dokazano, da je ustava sama nemščino potisnila nazaj v vrsto navadnih deželnih jezikov. Pa, kar je še bolj žalostno, gospoda moja, ta član ravna z naučenjem družega deželnega jezika, kakor s potrato. Se ve da se s tem v dnu srca ni merilo na nemški jezik, ampak na druge nenemške jezike, toda formalno pravico ima vsaka narodnost, to tako razlagati, da se obrača tudi na nemščino.

To, gospoda moja, je stališče, katerega ne morem dosti obžalovati, pa ga ne obžalujem samo na eno stran, da se druge narodnosti le nerade učé nemščine, obžalujem ga tudi zato, ker je Nemce le v tem potrdil, učenje družih jezikov z nekakim zaničevanjem od sebe odbijati. (Prav resnično! na desni.)

Gospoda moja! Narodno gibanje je duševno, polasti se vsega človeka in ravno zato se je razširila tudi v najnižje kroge ljudstva. Ako se hoče porazumljenje, sedaj ne zadostuje samo pamet, temveč pridobiti se morajo tudi srca. Srce pa se ne pridobi, ako se jezik, v katerem se izrazuje vse bitje naroda, zaničuje, kakor to nemško časništvo počenja skoraj vsak dan. (Dobro! na desni.) S tem odganjajo se srca, nasproti pa se pridobivajo, ako se dobrohotno sprejema, in vtrjuje pa ojačuje lastno prevladavanje, katero Nemcem neporečeno pripada, ker jim potem druge narodnosti rado voljno pustijo pripoznanje.

Stojimo pa sedaj na stališči: Družega jezika ne potrebujem! Tedaj vprašam, jeli je neprijetnost, naučiti se družega jezika, ali pa svoje otroke učiti se ga dati, res tako velika?

Gospoda moja! najglobokejšega prepričanja sem — in razmere so mi nekoliko znane — ako se ti je v tej zadevi od nemške strani kazala pripravljenost, da bi se

O boleznih in elementarnih poškodbah sadnega drevja.

Spisal M. Rant.

(Konec.)

X. Poškodbe sadnega drevja po viharjih in hudih vetrovih.

Sadno drevje, katero na visokih in vetrovnih legah ali sicer izbrisih stalno raste, pogostoma pred temi (viharji in vetrovi) na prav občutnih poškodbah veliko trpi. Ob pomladi, poletji in jeseni, kedar in ko je sadno drevje še v polnem listju, razpolaga to viharjem in vetrovom veliko večjo plan v napor, nego jo ob poznem jesenskem in pozimskem času, ko je drevje golo in listja prosto; zato so pa tudi poškodbe, katere viharji in vetrovi ob času polnega listja na sadnem drevju prouzročijo, za taisto dosta večje in pomenljivejše, nego so one, na listja prostem drevju prizadete. Sadno drevje, katero debelo in veliko sadja rodi, trpi precejšnjo škodo uže po srednje močnem vetru, ker ta nezrelo sadje s sadnimi strži vred raz drevo oruži, polomi in otrese. Zatega voljo naj bi pa napreden in razumen domači sadjerejec takih sadnih vrst drevje sadil vselej le v zatišja in na lege, katere so pred izbrisi kolikor možno, dobro zavarovane. Večletna lastna skušnja mi potrjuje, da so za take sadne sorte po celem postojanskem šolskem okraji in na Krasu sploh najpriležnejši pritlikavci in nizki špalirji, okolo katerih burja in drugi močni vetrovi tako hudo in vničevalno briti ne morejo.

Še bolj občutna in osodepolneja je pa ona škoda, katero vetrovi in viharji na sadnem drevju s tem napravljajo, da raz taisto večje veje ali tudi cele vrhe krehajo, kar se na starem odraščnem sadnem drevju, kakor tudi na onem, katero ima nepravilno in enostransko ali pa kotlasto (koševo) vrhovno vejino obliko ne ravno malokrat pripeti in zgodi. — Ako se bojimo, da bi se nam take veje in vrhi zavoljo starosti (krhkega lesa), zavoljo notranjih poškodb, zavoljo tega, ker so na izbrisnih krajih in legah ali pa tudi zavoljo tega, ker so s sadjem preobložene in napolnjene, po vetrovih in viharjih raz drevó ne odkrhnilo, moramo je, ako niso previsoko od tal, z rasohami podpreti, ali pa, ako so za take opore previsoko, jih s spojkami k glavni voditeljici ali drugemu krepkemu vrhu pripraviti in prikleniti. Na zunanjih mestih vej in vrhov, kjer se te spojke na drevesno luba tiščé, naj se ob lubadi priredijo primerne in zadostne podloge iz slame ali mahu, preko katerih (podlog) priredi se potem spojka, da se tako lubad pod njo ne oguli in ne odrgne. Na ta način zavarovana sta na vse strani dotična veja in vrh pred sicer neizogibnimi poškodbami, ter se nam ni bati, da bi se brez posebne nesreče lubad ogulila ali pa še celó (veja in vrh) raz drevo odkrehnila.

Ako nam vihar kako vejo od vrha ali pa celó vrh od debla odkrehne, napravi s tem na dotičnem mestu po odkrehu zeló veliko rano ali poškodbo s tem, da se ta (veja — vrh) na mestu odkreha gladko ne odlomi, nego temveč s saboj še del lubadi in lesa glavne veje in drevesnega debla potegne in odere. Take poškodbe, oziroma rane morajo se potem prav pazno, skrbno in gladko izrezati ter dobro in pošteno zamazati, da v njih poškodovani les trohneti ne prične. Ako bi se to strogo in skrbno ne izvršilo, bi taka rana po trohljenji še večja in za sadno drevo osodepolneja postala.

Redkeje se pa prigodi, da bi kak silni vihar (orkan ali vrtinec) cela sadna drevesa iz zemlje s koreninami vred poruval. Ako se pa sem in tja tudi to prigodi, more se le tako drevje, katero ni še prestaro in ni bilo preveč poškodovano ter je ob enem za nov pravilni

nasad priloženo — pred poginom obvarovati. Če je pa vihar tako mlajše sadno drevje le od ene strani podrl ali na tla položil tako, da so korenine le od ene (na eni) strani poruvane in izdrte, moremo tako „podrto“ sadno drevje skoraj v vseh slučajih pogina oteti. V takih slučajih naj se pred vsem zemlja od in okolo izruvanih korenin popolno in varno-previdno odstrani; drevo naj se v njegovem vejnem vencu tako obreže, kot se ob pravilni obnovitvi, potem naj se pa z vitali ali, kakor pravimo: „vintami“ zopet v njegov prvotni položaj (stališče) spravi. Potem naj se odstranijo vsi poškodovani koreninski deli, a ostale korenine pa do poškodovanega in zdravega lesa gladko pričedijo ali pravilno obrežejo, se v njihovo prejšnjo — prvotno — lego poravnajo ter mesto izmetane prejšnje zemlje pa z dobro njivsko ali poljsko prstjo zasujejo, da se tem sigurneje primejo in bolje vrastejo. Ako se potem tako naravnano sadno drevo na vse strani dobro z rasohami podpré, da se ne more z deblom na nobeno stran majati, in ako se zemlja okolo njega do gotovega časa vlažna ohrani, prime in vraste se zopet čvrsto, dobro vspeva in pošteno rodi.

Ludi mlada, na novo posajena sadna drevesa prej in po viharjih mnogokrat več ali manj trpé, osobito, če so bila k oporam (koln) nepravilno in nezadostno privezana. Vsakega naprednega domačega sadjarja prva skrb po slednjem viharju morala bi biti, da svoje nove nasade strogo preišče in pregleda ter vse, kar je pri tem pomanjkljivega in poškodovanega najdel, zopet odstrani, popravi in v red dene. Le tako mu bode možno mladim drevescem na stalnem mestu lepo, ravnopokončno rast zagotoviti.

Ako domači sadjar ob takih slučajih in prilikah koristni stvari malo časa in nepomenljivega truda žrtvovati noče, rastlo mu bode marsikako sadno drevesce v posevni meri neukretno, česar mu pa v poznejših letih, ko bode drevo v svojih delih uže preveč krepko postalo več popraviti mogoče ne bode. Ob takih prilikah naj se pred vsem na to pazi, da se lubad drevesec nikjer ob oporne kole ne drgne. Tako „trenje“ provzročilo bi na drevescih novih poškodb in ran, katere bile bi v posledici sploh pravo pribežališče drevesnemu črvu (rojarju — *Cossus ligniperda* L.), a posebno pa še na jablanah, krvnim ušém, perečemu ognju, trohljadi itd., kar vse skupaj bi moglo drevó prav kmalu za vselej pod zló spraviti. To bilo bi domačemu sadjarju za njegovo majhno malomarnost neizogibno plačilo, česar si pa gotovo nikdo sam ne želi.

In tako smo z milimi domačimi sadjarji zopet en košček iz sadjereje precej obširno pretresli in prereševali. Največje veselje mi bode, ako sem s tem mogel tudi komu kaj vstreči in mu gledé bolezni sadnega drevja in elementarnih poškodb taistega mali poduk in navod v porabo podati.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

16.

Vrtovi v obče; vrtovi kitajski in peruvanski.

(Konec.)

Na ograjenem sadovnjaku je začel človek kmalu tudi druge rastline sejati in saditi. Pri miroljubivih in delavnih narodih razvija se tudi smisel za lepoto. Človek je bil s početka še neizveden, da bi si sam storil umetnine, s katerimi si hoče nasladjevati, zato jih je poiskal v bogati prirodi. Priroda nam ponuja premnogo

krasnega cvetja, zato ni čuda, da je človek koj segel po njem, in ga jel blizo hiše vzgojevati, da ga ima vedno pred očmi in da se more nasladjevati z vonjem in lepoto njegovo. In za tako cvetličje ni človek imel pripravnišega mesta od ograjenega sadovnjaka. Tu mu je bil najvarnejši. K temu cvetličju se je pridružilo še uresno drevje in cvetni grmi, in tako so nastali prvi vrtovi.

Ogledimo po vrsti vse najstareje kulturne narode, in prepričali se bomo, da so s posebno ljubeznijo se bavili z vrejevanjem vrtov. Ljubezen za lepoto je bila povsodi in vselej pri vseh naprednih narodih globoko vkoreninjena. Če hočemo pregledati povest vrtnarstva, moramo iti po isti poti, po kateri je šla tudi kultura pojedinih narodov. Zibel kulture je bila v Aziji, od koder se je preselila v Evropo, in kakor kultura, tako se je tudi umetno vrtnarstvo začelo najprej v Aziji razvijati.

Pred vsemi drugimi pa moramo omeniti dveh kulturnih narodov, ki sta se samostalno popela do znamenite višine, Kitajci v Aziji in Peruvanci v Ameriki. Kultura pri enem kot drugem narodu se je porodila brez vsakega tujega vpliva, pa je tudi ostala brez vpliva na ostale narode.

Kitajci so bili veliki ljubitelji lepega cvetja in uresnega drevja, a v vrtnarstvu so bili posebni veščaki. Njihovi vrtovi nas v mnogem spominjajo današnjih angleških vrtov. V sedemnajstem stoletju so se upoznali Angleži s popisi kitajskih vrtov, in zbog tega trdijo mnogi, da je to kolikor toliko vplivalo na razvoj angleškega vrtnarstva. Po vsi iztočni Aziji vzgojevali so prekrasne vrtove uže v najdavnejših časih okolo tempeljn in po pokopališčih. Poiskali in nakupili so najlepših dreves in najkrasnejih cvetic v najdaljnejih krajih. Na Kitajskem je razširila vladarska hiša Han svoje vrtove na več milj daleč, a narod se je začel zato po robu staviti, ker mu je čedlje manj sveta hodilo za oranico. Ti ogromni kitajski vrtovi so oponašali v vsem narodo in niso trpeli nič prisiljenega in izmerjenega. Nek starodaven pisatelj kitajsk omenja o vrtovih, da oni imajo človeku narodo nadomestovati, da v njih nahaja veselja in počitka. Vrtovi ti naj nam pokazujejo vse dražesti narode, brežuljke in dolove, potoke in jezera. Vsaka simetrija, velí on, dolgočasi človeka, in vse, kar je na vrtu prisiljenega, vse to človeka jezi. In res so vsi kitajski vrtovi po tem načelu vrejeni. Po vrtovih se vijó nepravilni krivi poti, tu se vzdigujejo umetno nasuti brežuljki, tu se zvijajo potoki in tu se širijo bistra jezera, a okolo vsega tega se vrsté slikoviti gaji krasnega drevja. Ob zelenih tratinah rastejo lepopisane cvetlice. Da-si so Kitajci dobri vrtnarji, vendar ne pokazujejo vselej dovoljno ukusa pri stvarjanju umetnih okolic. Vsi kitajski pesniki preslavljajo take vrtove in nahajajo samo v njih pravo lepoto. Potnik Marko Polo je popisal tak vrt, ki ga je zasadil vladar Kubilaj v drugi polovici trinajstega stoletja blizo današnjega Pekinga. Na tem vrtu je rastlo vsakovrstno drevje in je živela velika množina divjačine. Skozi vrt je tekla umetno napeljana reka in v njej so plavale najlepše ribe, katere so s pletenino porazdeljene bile v pregradke. Blizo kraljeve palače je stal visok umetno nasut brežuljek, ki je bil zasajen z vedno zelenimi drevesi. Cesar je bil zapovedal, da izberó za brežuljek najkrasnejih dreves. In sloni so morali prinašati ta drevesa s koreninami in prstjo. Na vrhuncu tega zelenega brežuljka je stal mal kiosk z dražestnim razgledom, in tu je vladar najraje počival. Ves vrt je bil obzidan.

Vrtnarstvo pri starih Peruvancih se je razvilo v prečudni obliki. Domovina njihova je imela preobilo

zlata. Pripovedujejo, da je poslednji vladar peruvarski (1522. l.) obljubil svojim preganjalcem, da jim hoče sobo, v kateri je bil zaprt, napolniti z zlatom tako visoko, kolikor more visoko seči z roko, samo ako ga izpusté iz uječe. Ker so imeli Peruvanci toliko zlata, niso vedeli kamo ž njim, in prišlo jim je v glavo, da so začeli delati zlate vrtove.

Stari pisatelji pripovedujejo, da so na lastne oči videli takih zlatih vrtov, na katerih so bile vse rastline zlate. Taki vrtovi so bili navadno v tleh pod tempeljni, ki so bili solncu posvečeni. Bilo pa je tudi zlatih vrtov pod milim nebom. Na takih vrtoih so rastle naravne rastline, in poleg njih so stale podobne — zlate. Vzlasti nam omenjajo pisatelji med temi zlatimi rastlinami visokih zlatih koruznih stebel s strži, in zatrjujejo, da so bila osobito lepa in nataanko izdelana. Te vrtove porobili so Portugalci in toraj se ni čuditi, pa so nagrabili toliko zlata.

Humboldt omenja, da mu je eden potomec peruvarske kraljeve obitelji pripovedoval, da je še en tak zlat vrt, na katerem so stebela s perjem in strži iz suhega zlata narejeni, in da na njih sedé zlate tice. In v to pričo veruje ves narod, ali trdi, da se ne sme nikdo dotakniti tega vrta, ker bi sicer pri tisti priči umrl, nego morajo počakati, da se zopet povrne njihovo cesarstvo.

Slovenska Matica

71. odborova seja „Matice Slovenske“

dné 23. decembra.

Navzočnih 14 odbornikov, med njimi dva unanja (gg. Wiesthaler in Žolgar); predseduje g. J. Marn.

Gosp. prvosednik naznani, da sta pregledala in potrdila zapisnik o 70. odborovi seji gg. odbornika Pleteršnik in Wiesthaler.

Prvosednik čestita v svojem pa v odborovem imenu navzočnemu g. ravnatelju Wiesthalerju k njegovemu povišanju, se mu zahvaljuje za njegovo dosedanje marljivo sodelovanje in izreka trdno nadejo, da bo tudi kot unanji odbornik Matico krepko podpiral. Gosp. Wiesthaler se zahvaljuje za laskavo priznanje in obljubi tudi v prihodnje Matici na korist delovati, kolikor bo pri njegovih skromnih močéh mogoče. — Pri tej priliki sklene odbor tudi pridnim dijakom c. kr. nižje gimnazije v Kranji darovati več primernih knjig iz društvene zaloge. Gosp. ravnatelj se v imenu dijakov za to darilo zahvali.

Za družega ključarja imenuje odbor g. prof. Antona Zupančiča, za družega verifikatorja odborovih zapisnikov g. prof. M. Pleteršnika.

Gosp. prof. Scheiniggu v Celovcu se dovoli, da pregleda in po potrebi porabi Vrazovo literarno zapuščino.

Nagrade pisateljem in korektorjem letošnjih društvenih knjig se odobré z nekterimi spremembami večinoma v zmislu dotičnih nasvetov književnega odseka.

Določijo se kupne cene posameznim iztisom letošnjih društvenih knjig, ki utegnejo ostati še v zalogi, in sicer posameznim iztisom dr. Kosove „Spomenice tisočletnice Metodove smrti“ po 80 kr., „Letopisa“ za leto 1885. po 1 gld. 80 kr.

Poročilo o stanju tiska društvenih knjig se vzame na znanje z nekterimi opomini za prihodnje delovanje.

Po daljšem posvetovanju o knjigah za prihodnje leto, kojih naj bi bile tri, se odloči odbor konečno za to, da izda Matica: a) „Letopis“ za l. 1886. v obsegu kakih